

פרץ המזויף

א. יל. פרץ בסיגנון משרד-החינוך

בזכות לימודי הסיפורות העברית של משרד-החינוך והתרבות, משמש יל. פרץ אחד המכשירים להחדרת התודעה היהודית ללב הנוער. לתלמידים, המתכוננים לבחינות-הבגרות בסיפורות, מוצג יל. פרץ כאבי הנובלה העברית החדשה, וכמספר עממי של אגדות-עם.

בקינור תולדות הסיפורות העברית החדשה של פרופסור י. קליינר, כתוב על יצירת יל. פרץ: "אוצרות של אגדות מעולפות קיסמי הדימוי העברי העממי, שעדיין לא יבש ליחיו הלאומי המקורי... ובהשתדלותו הראויה את המאור שבחסידות העמיד פרץ בסיפורות העברית דור של סופרים, שתיארו את החסידות בצבעים בהירים ורכים ועוררו געגועים על תנועה דתית זו, שהמשכילים חשבו אותה למקור של בערות והזייה..."

לכן, במיסגרת עיוני בחינות-הבגרות, נאלצים התלמידים לשחזר ולשנן סיפורים של יל. פרץ כשלוש סתנות; סדר של כליים ושלוש חופות, חוזר ושנן, כדי להשיב על שאלות מסורתיות הדנות באופיים הפולקלוריסטי של גיבורי פרץ. בתום בחינות-הבגרות הופך פרץ שם של עוד רחוב.

יל. פרץ של תוכנית-הלימודים אינו קיים. ומפליא לראות את גנני משרד-החינוך גוזמים ענף בודד מעצו רבי-התפארת של פרץ, ומשתילים אותו בינות לשיחי התודעה היהודית. יל. פרץ היה מתנגדו הגדולים של המפעל-החינוכי. סאטיריקן ומבקר, שתולדות חייו סותרים לחלוטין את האופן שבו הוא מוצג בחברה הישראלית.

ב. "המדינה — היא הפושע הגדול ביותר!"

פרץ נולד במאי 1852 בעיירה זמושץ' (לא הרחק מהבית שם נולדה, כמה שנים מאוחר יותר, מנהיגת המהפכה הגרמנית: רוזה לוקסמבורג). את מרבית חייו בילה פרץ בווארשה. פירסומו הראשון היה שיר עיברי בשם: "חיי משורר עיברי" (מי יקרא שיריך, היש בשיר תועלת / תועלת / כן, המשורר קרא / שם דימעת מחלה לעיני וצור / שם שבט מוסר לאנשי חונף רוע...). עד לשנות התישעים למאה שעברה, ניסה יל. פרץ כוחו בפרסליטות ובניסויים סיפוריים. בראשית 1891 החל עובד בוועד הקהילה היהודית בווארשה, במחלקת בית-הקברות (עבודה שפירנסה אותו עד לימיו האחרונים). באותה תקופה פירסם פרץ סדרת פיליטונים פובליציסטיים בהצפיה רה, תחת הכותרת: "אל הצועקין ואין נענין". בראשית שנות התישעים היפנה פרץ את עיקר יצירתו מן השפה העברית לאידיש, כשהוא מפרסם מאמרים רבים בקובצי הליטראטור און לייבן (סיפורות וחיים), ושם גם הביע את דעתו על תפקידה של שפת האידיש במהפכה-היהודית. (מי שרצה להגיע אל ליבו ומחוה של

העם הפשוט והתמים, אלה שהעמדות הגבוהים יותר קוראים להם בזלזול. המן-העם, מוכרת לכתוב ז'ארגון.) באותה תקופה החל יל. פרץ משתתף באסיפות פועלי ליס-יהודיים. הנעימה הסאטירית בכתבתו גברה והלכה. הרוחני של חוגי הפועלים היהודים הסוציאליסטיים בפולין וברוסיה. ב-1894 פירסם פרץ קונטרס-עיברי בשם החץ, ובו מאמרי-ביקורת חריפים נגד פולחן-הלאומיות. שם הוא כתב בין השאר: "אריץ-ישראל? הלא היא גם ערש מולדת הכנענים, הפלישתים והשומרונים... ר בראיון שנערך עימו ב-1907. אמר פרץ על הציונות: זה רעיון שאינו ניתן להגשמה, מפאת השקפותיו

פרץ ידלין

שנוטות שיווי זכויותיהם של כל העמים, ללא שאיפות מיוחדות...

כך הפך יל. פרץ ראש-המנהיגה של התנועה האידי-סיסטית. בוועידת טרנובויץ (1908) הוכרז על מעמד לשון האידיש בחיי העם היהודי. בנאום-הפתחה שלו נחלץ פרץ להגנת שתי שכבות רמוטות בעם היהודי: ההמון והאשה, ששפת האידיש היתה לשונם.

בנאום אחר שנשא באותה ועידה, הכריז יל. פרץ: "המדינה — היא הפושע הגדול ביותר! העם, לא המדינה — זאת המילה החדשה; האומה — לא המולדת... תרבות מיוחדת, לא גבולות ושומרי-גבולות, תהיה השמירה על חיי העמים. המדינה, שהיו מקריבים לה עמים קטנים וחדשים, כשם שהקריבו בימים הקדמונים ילדיה למולך, המדינה שכנגד האינטרסים של המעי-

מרות והעמים השליטים נאלצו להשוות וליישר בה הכול: צבא אחד, לשון אחת, בית ספר אחד, מושטרה אחת ומישמר מישמרת אחת. מדינה זאת מאבדת את זוהרה...

בראיון אחר, ב-1911, הצהיר יל. פרץ: הציונות, המכירה בלאומיות ורואה את הצלתה של הארץ מה היהודית בתקומת, המולדת, זהו עניין נור שן מדי בשבילי. הבריחה מן המערכה לשם הצלת הפיונומיה הלאומית במקום מיוחד, נעדה מהכניעה ומסירת הדג, אולם האידיאל שלי הוא: מילחמה וניצחון. הגנות היא שדהי המערכה, לכן לא אוכל להתכחש לה... ובהודמנות נוספת המשיל פרץ את הציונות: אין אדם מבוגר שב אז העריסה, ומה גם, עם גדול ומפוכח...

בהרצאה שהוא נשא ב-1914, טען: האידיאל שלנו הוא עז-לאומי — באים להם הלאומיים היהודים וכלים אותם בטריטוריה אחת ובגדשן, מסוימות. כובלים כשרשראות את ההשקפה היהודית העולמית. האידיאל שלנו איננו הצד שמקום בתכניות מסוימות, כי אם להשתתף על פני כל העולם... כשנה בטרם מותו, ב-1914, כתב פרץ תשובה לשאלה בדבר דעתו על הציונות כתנועה לתחיית העם היהודי: אם תחייית העם היהודי נכד ראת אצלך "ציונות" — מה טוב! הריני שויך לכאן. יש לי חלק בזה. בציונות המדינית אין לי שום אמון. לגנות אינני מתכחש. זהו שדהי המערכה שאנחנו חייבים לנצח בו. עם כל הגעי גועים לארץ-ישראל, לא ל"מולדת" במובן הדי גויי, הריני מאמין בכל עוז ב"עפיטודם" היהודי, כפי שחזה אותו הנביא. מעוט מוספרי בכל מקום, אך רוב במובן תרבות המוסר. אחרי הניצחון תיכנה ציון הנבואית, לא המדינית...

ב-1915 מת יצחק לייבוש פרץ. בין המספידים לו היה גם ביאליק, שהגדירו: המורד הגדול כספרותנו, שמאם בדרכים הכבושות שהיו לפניו, וסגל לו מפינות חדשות. ולא דרך אחת היתה לו, כי אם דרכים ושבידים עקלקלים היה מבקש כל ימיו. הוא היה יסודי-האש כספרותנו — לא תמיד היו הניצוצות מחממים, אבל תמיד היו מדליקים אש בלב אחרים...

ג. פרחים ונבלים בחשיכה
ירדה עלינו חשיכה. כמו כל המאורות הגדולים. משרד-החינוך מוליק נרות קטנים.

אי-אפשר לגדל פרחים לאור הנר. תרבות של עם אינה מיקשה אחת, אלא סדר-כל הניגודים. ניגודים מביאים לניצור צות, וניצוצות למאורות. תוכניות-הלימודים מעוקרות. הפצת נאום ראש-הממשלה לפני בתי-הקונגרס בוויניטון לתלמידי בתי-הספר, לא תביא ניגודים שיעלו ניצוצות. לימוד מחלוקות מן העבר, כמו זו שבין יל. פרץ לציונות, בכוחן להשיב את החיות שאבדה.

סיפרו של אריק אמבלר, ד"ר פריגו, בתרגום לעיברית • ההסבר היחיד לעיכוב ההקרנה בארץ של הסרט הגרמני הכבוד האבוד של קתרין בלום נעוץ, מן הסתם, בחוק ישן, המונע הקרנה פומבית של סרטים שהופקו בגרמניה.

המועצה להסדר ההימורים

"סיפרוטוטו" קרן תל-אביב לסיפורות ולאמנות הימורי מענקים לסופרים לשנת 1976, בתחום הסיפורות היפה

סופר 1	סופר 2
1. אבות ישורון — אמיר גלבע	
2. אהוד בן-עזר — יחושע קנו	
3. עמליה כהנא-כרמון — ע. טור-מלכא	
4. ס. יזהר — עמוס עוז	
5. נתן שחם — דויד שחר	
6. זלדה — חבלת	
7. אביגדור קהלני — משה שמיר	
8. משה דור — משה בן-שאל	
9. שולמית הראבן — נעמי פרנקל	
10. יעקוב שבתאי — אהרון שבתאי	

לקבלת הניחוש הנכון ותוצאות הניחושים — טלפן ל-03 22 82 40.

— הסאטירה עוסקת במערכת-היחסים התמוהה שבין הסופר פינחס שדה לבין נערה בשם חבלת, שפירסמה באותה עת ספר-זיכרונות מחוויותיה עם פינחס שדה. סאטירה עוקצנית זאת עומדת להביא את זיוה יריב לחביעה מישפטיה נגד מלחם פרי, עורך סיתן-קריאה. העילה: אית-שלום שכרסופרים. "להתחרות בהלימנגוויי (הזקן והים, למי צילצלו הפעמונים, ורחח השמט) אינו האידיאל העיסקי שלי", כתב ג'והן סמיינג' בק באחד מכתביו, שפוצבו וראו אור לאחרינו. ממכתבו מסתבר, כי מחבר עיוני זעם וזה החרשם מסופרים אחרים. על ד. ה. לורנס הוא כתב: "מחשבה כלשהי אודותיו מהפכת את מעי". ב-1956 כתב סייטנבק על ויליאם פוקנר (הקול והזעם): "בטח שהוא סופר טוב, אלא שהוא החל להזדיף, איני יודע אם זה בא לו כתוצאה מפרסי-נובל או לא. ואם כן, השבח לאל שאני לא זכיתי בפרס!" שש שנים מאוחר יותר זהו סטיינבק בפרסי-נובל, ואז כתב לנסיכה גרייס (קלי) ממנוקן: "אולי הפרס לא הגיע לי, אבל אני שמח שזכיתי בו." • בחוגי הסטודנטים לפילוסופיה באוני-ברסיטת תל-אביב רווחת הבדיחה שלאחר הזמנת אברהם ("בומה") שביט (נשיא התאחדות התעשיינים) לכנס הישראלי השני לפילוסופיה, יוזמן מן הסתם הפרופ' נתן רוטנשטרייך לזוועידה הבאה של התאחדות-התעשיינים. הסופר הסובייטי ומתנגד המישטר אנדריי אמלריק (האם תתקיים בריה"מ עד 1984) נעצר בלב רחוב מרכזי במוסקבה, הוסע לעיר וולסיגו (140 קילומטר דרומית למוסקבה). אמלריק מוגבל בביקוריו למוסקבה, לשהייה בת 72 שעות בלבד • כוכבה לוי (גיבורת ליל טובי) פירסמה ספרי-שירים בשם: סתיו לאוסנת, שכמה משיריו עוסקים בלילה-אימה • במאיה-קולנוע פטר בוגדאנוביץ' (הצגת-הקולנוע האחרונה, ירח של נייר), ששימש שנים רבות כמבקר-קולנוע בכתבה-העת האמריקאית אסקווייר, פירסם ספר ביקורת-קולנוע בכותרת פיריטי-בירור, שהוא אנתולוגיה ממאמריו על כמה מתוך 45,000 (1) סרטים הוליוודיים שבהם צפה. בוגדאנוביץ' טוען, בהקדמה לסיפרו, כי הפך מבקר-קולנוע כדי לראות סרטים חינם • בהוצאת שוקן ראה-אור תרגום סיפרו החדש של קונראד לורנץ (על התוקפנות). ספר זה של לורנץ על שמונה פשעי האנושות המתורבתת דן בשלילת הפרטיות וייחוד האדם על-ידי מתן צורה אחידה לכל, ועוד • ישראל רוטנשטרייך, גירסה קולנועית זו מבוססת על ספר מאת ריימונד צ'אנדלר. בעיני אוהבי-סיפורות נחשבים סיפרי-המתח של צ'אנדלר לאספיקה אמרי-קאית מודרנית. שגיבוריה חיים חיים אכזיסטנציאליים, כל אחד בגיהנומו הפרטי. גישה חדשנית בביקורת הסיפורות האמריקאית מבכרת את סיפוריו של צ'אנדלר על אלה של סקוט פיציג'רלד (גמטבי הגדול, הטייקון האחרון) ואחרים, ששאבו את מיטגוריהם מהסיפורות האירופאית • לאהבי סיפורות-מתח: בימים אלה עומד לראות-אור

